

Wachtebeke

Driemaandelijks mededelingsblad van de Heemkundige Kring « Oud Wachtebeke »

verantw. uitgever
LANKRIET GILBERT
Lijsterstraat 8
9070 Wachtebeke

jg. 2 nr. 1 maart 1975.

INHOUD.

Voorwoord van de voorzitter	2
Nieuwtjes	3
Overslag	4
Handmerken	5-6-7
Intrede van J.F. Della Faille	8-9
Oude gebruiken.	10

elke auteur is verantwoordelijk voor zijn bijdragen

Beste "Oud-Wachtebekenaren".

'74 ligt achter ons: Een reisje naar Postel en Mol met trappistenbier en patersbrood zonder kaas, zo begon het. Later trokken een 50- tal leden naar Houthalen en Bokrijk. Ondanks de regen een gezellige boel.

Niet vergeten mogen we de bolling, waar de "oude" Wachtebekenaren de goed geoeffende Oost-Oudburgers bedwongen gedurende een leutige zonnige namiddag.

De film van "Wachtebeeks leven in '73'" trok bomvolle zalen in de Kring, de 'Bruine Poort' en 'Overslag'. Ondertussen werd de hand gelegd aan de nieuwe film "Kris, kras door Wachtebeke 1974". Geschreven werd er ook: 4 mededelingenbladen en 2 halfjaarlijkse boekjes.

Bovendien werd er veel gezocht en gelezen in oude schriften en boeken over het Wachtebeke van vroeger. Maar dat is geschiedenis voor later. We willen hier juffrouw Ott, bibliothecaresse van de Gemeentelijke Boekerij van Zelzate, uitdrukkelijk bedanken voor de bereidwilligheid waarmee ze steeds onze vorsers helpt.

'75' heeft reeds enige vorm gekregen met de nieuwe lidkaarten en bijkomende lidgelden, en met drie filmvoorstellingen. Wat het verder brengen zal? In elk geval een uitstap, waarschijnlijk een bolling en ...? Voor onze publikaties zouden we gaarne de twee enkele halfjaarlijkse boekjes vervangen door één DUBBEL jaarboek.

Sint-Kruis-Winkel, dat altijd goede betrekkingen met Wachtebeke gehad heeft, willen we ook nauwer bij ons betrekken. Het is niet omdat ze door Gent opgeslorpt werden, dat ze hun eigenheid moeten verliezen.

Meer contact met onze leden, dan mogelijk is door de boekjes, is wenselijk.

Zeldzame of eigenaardige voorwerpen, postkaarten, geschriften en druksels over Wachtebeke, geschiedenissen, verhalen, overleveringen en al wat hiermee verwant is, weerhoudt onze belangstelling. Wie helpt ons door contact op te nemen?

Wij wensen U allen een jaar, rijk een leute met en onder elkaar.

De Voorzitter,
Maurice Van Heirsele,

Hernieuwen van lidgeld: steunend lid 250 fr.
gewoon lid 150 fr.

storten op

prk. 000-1064014-21 of G.B. 290-0255797-29 van
A. Ducheyne, Smishoek, 30, Wachtebeke, vermelden H.K. " Oud-Wachtebeke "

HERDENKING VAN DE " SEPTEMBERSCHE OMWENTELING".

In juli 1831 bepaalde het gemeentebestuur van Wachtebeke dat elk jaar de verjaardag der septembersche omwenteling door volksfeesten zou opgeluisterd worden.

Van de viering van 1837 is ons het programma bewaard gebleven, " den 23 deser, des avonds zal door het geschut van het kanon en het geluyd der klokken de feest van de dry opvolgende dagen aangekondigt worden. Elken morgen van de dry volgende dagen zal het kanon de feesten van den dag annocereren en geduerende deze dagen zal de feest opgeheldert worden door het geluyd der klokken bij herhaelde poosen, en de inwoonders worden bij deze uytgenodigt die verjaerdagen op de luysterlijkste wijze te vieren, en bijzonderlijk op den 26° courant s'avonds ten zeven uren hunne huizen en wooningen te verlichten."

Heel zeker zijn er nog meer documenten die ons een duidelijker beeld kunnen schetsen betreffende deze gebeurtenissen zo o.a. over de volksspelen zelf die hier plaatsgrepen. Bij het eventueel aan het licht komen zullen we ze graag publiceren.

FUSIE TUSSEN WACHTEBEKE EN MENDONK.

Dat het fusioneren van gemeenten, niet alleen een gesel van deze tijd is bewijst onderhavig uittreksel.

In een schrijven van 15 januari 1829 laat men aan Wachtebeke de grondstellingen kennen om een eventuele fusie aan te gaan met Mendonk. Men zet voorop dat Wachtebeke 3792 zielen telt, dat de gemeente kan voorzien in betaling van het gemeentebestuur en de bezoldiging van de veldwachter. Anderzijds zou het voor Wachtebeke niet nadelig zijn om een fusie aan te gaan met Mendonk, daar deze laatste gemeente weinig bevolkt is, en waardoor de inkomens de uitgaven ver overtreffen.

Evenals hedendaags waren de aangevoerde argumenten al even weinig steekhoudend en dooslaggevend, vandaar ook dat het projekt nooit van de grond kwam.

JAARWEDDEN.

Als curiosia geven we hier de jaarwedden weer van een achttal gemeentebtenaren anno 1837.

Tevens laat het ons toe een idee te vormen van de muntverontwaardiging sinds vorige eeuw.

De burgemeester 211,64 frank,	de sekretaris 400 frank,
de ontvanger 163 frank,	de klokkenist 50,79 frank,
de veldwachter 469,85 frank vermeerderd met 70 frank voor zijn kledij,	
de bregadier 15,87 frank	de vroedvrouw 105,82 frank,
en de onderwijzer 169,31 frank.	

Als er nu een van onze geachte leden bij de bovenvermelde personen hun jaarwedde gaat vragen zijn we in staat een korrekte muntdevolutatie te publiceren aan de moedige tipgever goede jacht!

vervolg ---

Overslag.

door E.H. Strobbe.

De poldergebieden zijn ingedijkt meestal in de 17°. eeuw:

Moerbeke-polder	1699	grootte: 132.6134	Ha.
Overslag-polder	1672	"	75.5423 "
Varémpe-polder	1698	"	244.6979 "
St. Elooi-polder	1652	"	210. "

In de geschiedenis van Axel staan de muessiehouc (Muishouc) ook vermeld: die lag ten noord-westen van Axel omtrent 't gehuchte van Overslaghe. Dit gebied en vele andere in het belgisch gedeelte zijn zandgronden en waren in de middeleeuwen dicht begroeide bossen, waar later turf werd ontgonnen. Wethouders en belanghebbende (eigenaars), waaronder vooral abdijen, trachten nieuwe rampen te voorkomen en wierpen in 1498 ten zuiden een gans vernieuwde dijk op te Wachtebeke en de Karnemelkdijk (dijk te Zelzate) en een zekere N ... gewaagd een aanbesteding (1497) van het herstel van de landdijk, verdeeld in kavelingen van Terneuzen langs Westdorpe naar Boechoute. Zo werden de schorregronden in kwastie afgebakend. Een voor mensen vrijwel onbewoonbaar moeras, begroeid met struikgewas op de schaarse opwassen. Ze deden dienst, wat ze nu via de Oudenburgse sluisweg doen, als afvoerreservoirs voor het teveel aan hemelwater in het achterland. Ten zuiden ervan lagen zandruggen waarop de nederzettingen Overslag, Wachtebeke, Zelzate, Zuiddorpe en het fort St. Marcus 1533. Die zandruggen bleven zwaar bebost tot in het begin van de 19° eeuw. De raad van Gent verplichtte de gezamenlijke moerbezitters rond de lange lede, dit kanaal in te dijken en van sluizen te voorzien, waarvan Axel en de bezitters een sleutel hadden om schepen door te laten op een of twee dagen van de week.

Overslag was in vroegere middeleeuwen een aanleg en overhaalplaats voor kleine schepen, welke voor dien tijd een levende handel onderhielden via de Zoutevliet en de Zoutlee, tussen Triniteit, het Axelambacht en Gent.

De Geuzentijd betekende het difinitieve einde van vele kloosters (Klein-Sinaai, Drongen, Oost-Eeklo, Ter hagen, Baudeloo).

Deze verandering in het grondbezit die zich in korte periode voltrok was trouwens in geen enkel opzicht nadelig, noch voor de regionale landbouw in het algemeen, noch voor de pachtende boeren.

De pachten werden sinds het franse regime zeer laag gesteld teneinde het voor de exploitant mogelijk te maken een deel van de winst te investeren in het bedrijf en de arbeidskrachten. Ook werden de nieuwe grondeigenaars sinds 1808 voor nieuwe lasten gesteld ten gunste van het onderhoud van dijken, afwatering en wegen. Het juk van het feodaal regime met zijn tiendeheffingen en andere, dikwijls ongefundeerde en zware verplichtingen, woog niet meer op de landbouw na het 4° arrondissement. Anderzijds wijst deze situatie weer duidelijk op de volledige integratie van twee gebieden die door geen natuurlijke grenzen gescheiden zijn en elkaar economisch completeren: het geïndustrialiseerde dichtbevolkte Vlaanderen en de vruchtbare Zeeuws-Vlaamse poldergronden.

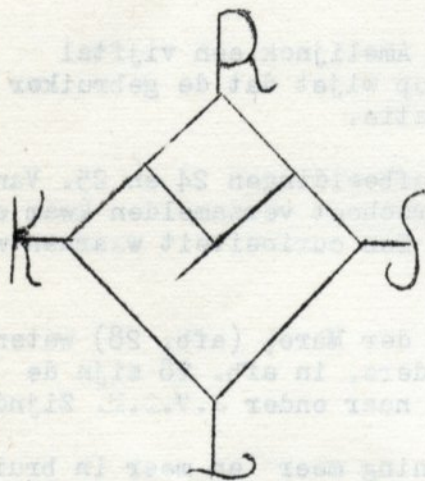
Aan het revolutionaire regime der sans-culotten zijn ook positieve kanten. In de sociale toestanden op het platteland en in de steden werd getracht verbetering te brengen: de schrijnende armoede en sociale wantoestanden waren door de revolutionaeren in een nieuw daglicht komen te staan en men trachtte ze te bestrijden door de verbetering van de werkgelegenheid, oprichting van scholen en een nieuwe wetgeving waarin iedereen, arm en rijk aanspraak kon maken op gelijke rechten.

(wordt vervolgt)

HANDMERKEN TE WACHTEBEKE. (1)

Het handmerk ook monogram genoemd, vormde de overgang tussen het zegelgebruik en de geschreven handtekening.

Tussen het zegelen van wettelijke stukken en de handtekening liggen wel een paar honderd jaar, evenals zovele gebruiken heeft het handmerk ook moeten evolueren en is er geen vaste data die het als een nieuwe periode laat inluiden.

Zo zien we dat tijdens de middeleeuwen sporadisch gebruik wordt gemaakt van het handmerk, niettegenstaande we ons in een periode bevinden die nog kenmerkend is voor het zegelgebruik op oorkonden.

Weliswaar werden ze enkel gebruikt door de Adel en de hogere Geestelijken. Het is immers voor de hand liggend wanneer we weten dat ook zij anstonden van het opstellen van de charters:

Het voor ons meest gekende monogram is dit van Karel de Grote (768-814) dat gemakkelijk de naam "Karolus" laat lezen.

Aanvankelijk was het monogram veelal de geschreven of getekende weergave van hun zegel.

Tot en wel het einde van de 16^e eeuw hebben we weinig handmerken aangetroffen. De zeldzame transakties van landerijen die zich in die periode voordeden werden veelal beschreven en geregeld door de schepenbank van de plaats waartoe de gronden behoorden.

De weinige handmerken die we dan nog aantreffen komen bijna uitsluitend voor onder de vorm van een kruis (afb. 1) wat de inspiratieloosheid van de toenmalige mens nogmaals weerspiegeld.

Na de godsdiensttreebelen lagen onze streken vrijwel woest en verlaten. Veel van de naar Nederland gevluchte calvinistisch gezinde families kwamen niet meer terug. Wegens de totale ontreddering van de bevolking alhier, grepen er in het begin van de 17^e eeuw massale grondverkopen plaats onder particulieren. Om de stukken te wettigen was een handtekening nodig. Daar de massa nog grotendeels analfabeet was, zocht men zijn heil in het monogram.

Ongetwijfeld is die eerste helft van de 17^e eeuw het hoogtepunt geweest van het handmerk. Het is dan ook uit die periode dat de hiernavolgende afbeeldingen afkomstig zijn.

(1) R.A.G. - fonds Assenede nr. 664
 - fonds St. Pieters II / 573
 - fonds Bisdom B. 4768

Het is typerend dat de minderbegoeden, die zelden bij een aan- of verkoop betrokken waren zich meestal beperkten tot het alomgekende kruisteken of nog simplistischer enkelvoudige streep: (afb. nr. 1 en 2)
Daartegenover staat dat bij meer gegoede families een eigen kenmerkend teken in gebruik was.

Voor Wachtebeke vonden we zelfs dat in eenzelfde familie, hetzij van vader op zoon of eventueel onder broers, een bijna identiek monogram werd gebruikt (afb. 17 - 18)

Zo ondermeer treffen we het teken van Jacques Amelijncck een vijftal maal aan, zonder enige wijziging, wat er wel op wijst dat de gebruiker het beschouwde als een persoonlijke identifikatie.

Wat ons verder als ongewoon voorkomt zijn de afbeeldingen 24 en 25. Van de 350 handmerken die we voor de gemeente Waarschoot verzamelden kwam er geen enkel in voor dat twee of meerledig was. Een curiositeit waaraan we geen verklaring kunnen geven.

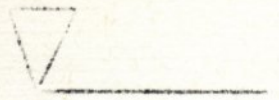
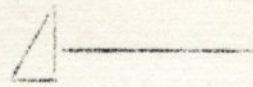
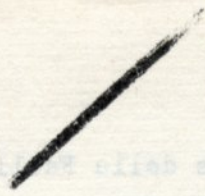
Van Pieter de Blicck (afb. 27) en Jacques Van der Mare, (afb. 28) weten we met zekerheid dat ze konden schrijven. Ten andere, in afb. 28 zijn de initialen zeer duidelijk zichtbaar, van boven naar onder J.V.D.M. Zijnde Jacques Van der Mare.

In het begin van de 18^e eeuw komt de handtekening meer en meer in bruik en zijn het, zoals we ze heden ten dage nog sporadisch aantreffen, alleenlijk analfabeten die een eeuwenoude traditie verderzetten.

Erik De Smet.

Gebruikers van het monogram.

1. Olivier de Meyere.	15. Anthone Coppin.
2. Michiel Schoone.	16. Jan van Hamme.
3. Matthys de Ridder.	17. Anthonus de Comt.
4. Pieter Messeghers.	18. Pieter de Comt.
5. Pedro Sivani.	19. Coornelis van Hanswyck.
6. Jacques Amelijncck.	20. wed. Jacob de Waele.
7. Henrik Vande Godtschille.	21. Jan de Wulf.
8. Pieter Vleeshouwer.	22. Lievin van Lent.
9. Gillis Blommaert.	23. Anthonus Dhoens.
10. Nicolaëys de Pau.	24. Pieter de Keysere.
11. Jan Mde (Hyde).	25. Jan Lippens.
12. Pieter de Lakesnijder.	26. Laureys De Brauwer.
13. Guillaume Le Gasse.	27. Pieter de Blicck.
14. Jan de Blicck.	28. Jacques Van der Mare.

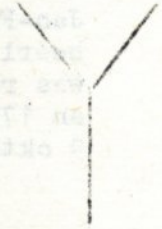
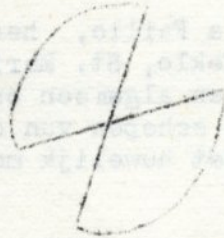
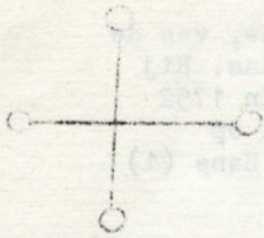

5

6

7

8

9

10

11

12

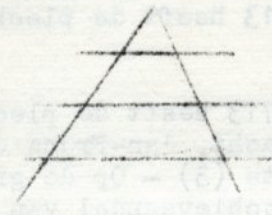

13

14

15

16

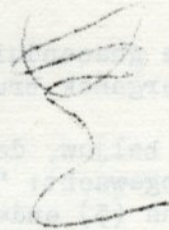
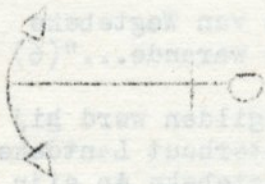

17

18

19

20

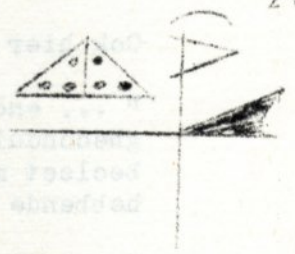
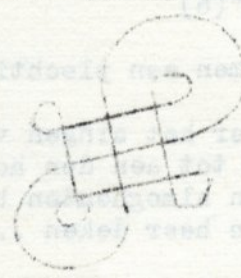
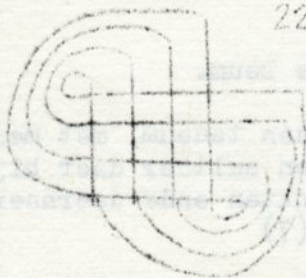
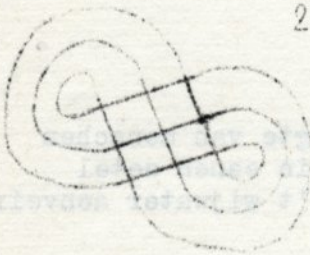

21

22

23

24

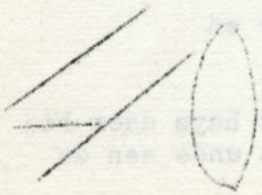

25

26

27

28

Intrede van Jan-Frans della Faille
te Wachtebeke, 15 juli 1713.

Jan-Frans della Faille, heer van het Ambacht Assenede, van de heerlijkheid Eeklo, St. Maria-Lierde, Hermes en Galatas. Hij was raadsheer en algemeen ontvanger van Vlaanderen. In 1752 en 1753 eerste schepen van de Keure te Gent. Hij trad op 9 oktober in het huwelijk met Maria-Clara-Isabella D'Hane (1)

Oorspronkelijk waren de Graven van Vlaanderen de heren van de Vier Ambachten, dus ook van het Ambacht Assenede. Later waren het hun wettige opvolgers.

Toen Filips IV, koning van Spanje, in geldnood kwam, verkocht hij het Ambacht Assenede en de heerlijkheid Eeklo, in 1649, voor 40.000 gulden aan Jan-Baptist della Faille de heer van St. Martens-Lierde.

Over de "Blijde Intrede" in het Ambacht Assenede, de inhuldiging van Jan-Frans, de Vierde heer van het Ambacht, bezitten we een nauwkeurig verslag. (2)

Op 2 juli 1713 heeft de plechtige inhuldiging plaats in de gemeente Assenede.

Op 15 juli 1713 heeft de plechtige intrede plaats in het oostelijk deel van het Ambacht, Jan-Frans della Faille kwam vanuit Gent- zijn gewone verblijfplaats (3) - Op de grensscheiding van Terdonk werd hij opgewacht door het parochievaandel van Winkel.

Na de ceremoniën in de kerk van Winkel werd hij uitgeleide gedaan naar Wachtebeke.

"... Int ghewaïre gheconduiseert tot op 't ghescheet van Wagtebeke tot aen seker waterganck brughken uit quartier van de warande..."(6)

Vergezeld door de baljuw, de griffier en de schuttersgilden werd hij aan het kerkhof opgewacht: "... alwaer mijn heer Westerhaut Lantdeken van het Hulstersche (5) ende pastoor van 't selven Wagtebeke an sijn wit abijt, hij inmiddels wiert inghehaelt tot aen het hecken van het kerkhof..."(6)

Ook hier zong men een plechtig Te Deum.

"... ende onder het singen van den tedeum, met menigte van menschen gheconduiseert tot aen den hooghen altaer daer hij in eenen setel becleet met den almoghenden bedankten ende daernaer 't wijwater aenveirt hebbende vanden heer deken ..." (7)

Daarna hield de heer in zijn "groot huys" (4) een receptie voor de dorpsnotabelen.

De buitenstaande schutters en officieren werden op bier en wijn getrakteerd.

"... de weth ende andere personen van aensien uit groot huys daer hij logiert hadden aen sijn taeffel minnelijck ghetracteert ende aen de schutters voor de deure ..." (8)

In verscheidene herbergen werden bier en wijn geschonken op de kosten van de heer.

"... in de herberghe differente tonnen bier etsa laeten drinken en de die selve sijnen coste alomme in alle prochies ...(9)

G. Lanckriet.

- (1) Achiel De Vos. Geschiedenis van Ertvelde p. 50
- (2) R.A.G. Fonds Assenede nr. 41
- (3) Geschiedenis van Ertvelde p. 51 "... zij hadden er geen verblijfplaats en verschenen er alleen bij hun installatie: het was slechts te Assenede en Wachtebeke dat zij okkasioneel resideerden en er soms de vierschaar voorzaten ..."
- (4) R.A.G. - A nr. 41 f° 270 V° "... daer hij des somers uit groot huys compiterende heer Pieter van Damme sijn residentie somtijts was houdende ..."
- (5) Wachtebeke onder de Dekenij Hulst, halfjaarboek H.K. "Oud-Wachtebeke" maart 1973
- (6), (7), (8) en (9) R.A.G. - A nr. 41 f° 271 - 272 - 273.

MEDEDELING.

25 mei 1975

Uitstap naar het Historische Brugge. Wandeling door de oude stad, met kundige gidsen.

Meer informatie in ons volgend nummer (2).

Recept voor het maken van schrijfinkt.

"Maniere om goeden inckt te maken." 1796

"Neemt voor eenen pot Regenwater, 4 oncen galnooten, seer fijn gestampt, 2 oncen gomme, 2 oncen Cooper-Rood, 1 half once Aluijn, 1 half once suiker candijs, 1 half Mattien franschen brande-wijn; ende het is beter dat de galnooten seer fijn gestampt zijnde 3 oft 4 dagen eerst alleen trekken in eene warme plaetse, oft in den Somer in de brandende Sonne, eer men het ander daerbij doet: laet dan wederom al te samen 4 oft 5 dagen trekken als vooren."

Spinneweb als geneesmiddel.

Een volksremedie: op de wonde, ontstaan door het afsnijden van een hondestaart, legde men ter genezing een spinneweb.

Dat dit geneesmiddel niet zo onzinnig is, blijkt uit het werk van DR. M. De Waal. "Dieren in de volksgeneeskunde" - Antwerpen, waarin de auteur zegt dat de stolling van het bloed wordt bevorderd door een spinneweb. In hetzelfde werk vernemen we verder dat men in de middel-eeuwen van oordeel was dat "coppeghe spin" wonden heelde.

Ook Jacob van Maerlant dichtte: "Experimentator die seghet wonden daer men webbe op leghet, dat si niet en swilt omtrent."

Oude herbergbenamingen.

Rood-groene lichtreklames en nietszeggende opschriften hebben in de meeste gevallen de uithangborden van onze dorpsherbergen vervangen. Wij lezen nu, tot vervelens toe: Café Roger, Belga, Sportwereld, Schutterslokaal, Hôtel de la ville enz... Om het zaakje nog te kruiden komt daar vaak nog bij: "Chez Paula", of "Bij Siska", Hôtel des voyageurs... Hoeveel echter zinvoller waren de oude, landelijke benamingen van onze vroegere taveerne en afspanningen: met hun zware balken, hun lage berookte zoldering, hun eiken tapkast en blinkend buffet, hun kaart-tafeltjes en bolbaan vóór de deur. Daar voelde men zich rustig worden, men was gelukkig er een pint te drinken, daar was geen lawaaijerige popmuziek; doch er heerste een sfeer van gemoedelijkheid en Vlaamse hertelijkheid. Het uitgangbord straalde die geborgenheid uit ... die sfeer!

Onze penningmeester Arthur Ducheijn, verzamelde alle gegevens van de oude herbergen op Kalve, waarvan kortelings een artikel verschijnt.

Wie van de "Oude Wachtebekenaren" bezorgt ons de gegevens over de herbergen in de andere gehuchten... Overslag, Langelede... in onze gemeente.

Wachtebeke

Driemaandelijks mededelingsblad van de Heemkundige Kring « Oud Wachtebeke »

verantw. uitgever
LANCKRIET GILBERT
Lijsterstraat 8
9070 Wachtebeke

jg. 2 nr. 2 mei 1975

INHOUD.

Overslag	12
Reis naar Brugge	13
Voor de "beginners" Heemkundige	14-15-16-17
Oude maten	18
Oud muntstelsel.	19-20

elke auteur is verantwoordelijk voor zijn bijdragen

Bractecelbe

Uitsluitend te koop bij de uitgeverij - Oud Westvliet -

Uitgeverij
Oud Westvliet
Bractecelbe

1927

INHOUD

12	Verhaal
13	De eerste reis
14-15	Voor de "Koningin" aanvaard
16	De reis
17-18	De terugreis

Uitgeverij Oud Westvliet - Bractecelbe

Voor Zeeuws-Vlaanderen was vooral de reïntegratie met haar geografisch natuurlijk achterland belangrijk door haar opname in het departementaal stelsel, waardoor de politieke grens opgeheven werd, het gebied uit zijn isolement trad en niet langer de rol van strategisch bufferzone ter controle van de Schelde te vervullen had. Nieuwe wegen werden aangelegd, die het gebied verbonden met de belangrijkste verkeersgerbindingen tussen de grote vlaamse steden. De landbouw kreeg nieuwe impulsen door de rationalisering van teelten die momenteel nog het belangrijkste deel van de opbrengsten uitmaakten, terwijl de lasten t.o.v. het oude gronduitbuitende regime opgeheven werden. Wat de industriële ontwikkeling van het gebied betreft valt men voor het eerst door de geschriften uit deze periode de noodzakelijkheid een verbinding Gent-Terneuzen tot stand te brengen die later de industriële as in het gebied zou worden.

Daarnaast stimuleren de bestuurders in die periode de oprichting van de textielindustrie in Zeeuws-Vlaanderen, als mogelijke verlenging van de toen opkomende zone Kortrijk-Gent-St-Niklaas, die slechts meer dan een eeuw later werkgelegenheid zou verschaffen aan de talrijke werklozen in de minder goede landbouwgebieden in het zandige en dichter bevolkte zuid-oostelijk deel van Zeeuws-Vlaanderen.

(uit jaarboek: De 4 Ambachten, Hulst '71)

De annexatie van Zeeuws-Vlaanderen in 1795 bracht met zich de toepassing van de republikeinse wetgeving waarvan o.a. als gevolg de opheffing van het feodaal regime en alle verplichtingen tegenover de grondeigenaars, met uitzondering van de pacht.

De publikatie van de decreten die het bestaansrecht van religieuze en laïeke instellingen afschafte had een massale overdracht van grondbezit tot gevolg, hetgeen volgens Pitonne één van de belangrijkste feiten uit de economische geschiedenis van de vlaamse kustvlakte in de 19e eeuw genoemd kan worden. De likwidatie van onroerend goed in Zeeuws-Vlaanderen betrof in hoofdzaak eigendommen van uitgeweken regenten, zeeuwse families en vooral bezittingen die zich sinds de middeleeuwen in handen van kloosterorden bevonden. Hierdoor onderscheidde de poldervlakte zich van de nogere gelegen gronden in het aangrenzend Vlaanderen, waar het vooral de adel was die de grond in bezit nam. De moerspuijpolder (uitgegraven in 1667) groot 295,42 hectare, waarvan 255,36 in Nederland en 40 hect. in België staat rechtstreeks in verbinding met de Moerbeekse polder, uitgegraven in 1699, waarvan de Papdijk de afsluiting is. Volgens oude kaarten van de Bijloke van Gent zou de Papdijk bestaan hebben van het jaar 1100. Men spreekt er van de Wachtebeekse dijk, die de grensscheiding uitmaakte met de zee, dus hetgeen over de dijk lag was toen de zee. De Papdijk (papendijk in de tijd van de Geuzen) liep voort naar de Perenboom tot Stekene en in Overslag, de Oudenburgse Sluis door de Leegstraat naar de Sassevaart.

"Extrack uyt het register der Chatteren-botte vijf en twintig, gebinnende ten jaere 1617 ende eyndigende anno 1618, berustende inde coninlijke rekenkamer te Rijssel Folio 28 verso".

Octrou voor Deeken ende canoeningen van de Cathedrale kercke tot Antwerpen tot het bedijcken van de schoore van Westdorpe gelegen tusschen het sassche gadt ende coupure van buxgate met accort van diversche privilegen en vrijdommen voor een termijn van achttien jaeren met laest van uyt betaelen voor wintrecht van ider muelen die opgerecht wort twee sachen taerwe gentsche maete ten comtoors van de generaliteit van Oost-Vlaanderen
(wordt vervolgd)

REIS NAAR BRUGGE.

Om 08'15h. stipt vertrek op het dr. J. Persijnplein.
Eerst bezoeken we het grote vogel- en schorrenreservaat het "Zwin"
te Knokke.

Na een kort bezoek aan het pittoreske Damme worden we door kundige
gidsen rondgeleid in het oude Brugge.

- Antiek- en kunstmarkt langs de Dijver.
- Marktplein met Belfort en Halletoren.
- Het Burchtplein met de Heilige bloedkapel en het stadhuis.
- O.L.Vr. kerk met de praalgraven van Karel de Stoute en Maria van Bourgondië en het wit marmeren O.L.Vr. Beeld van Michel-Angelo.
- Het St. Janshospitaal met de oude apotheek en zijn Hans Memlingmuseum.
- Het Minnewater met

- Het sashuis.
- De Toren en Brug.
- Het Begijnhof.

- Kathedraal Sint-Salvatorskerk.

met werken van E. Quellis.

Hugo van der Goes

Dirk Bouts

Pieter Pourbus e.a.....

- Mogelijkheden tot rondvaarten op de gezuiverde reien.

- Rondritten per koets.

Andere festiviteiten te Brugge.

- Stad Brugge is uitgekozen als richtstad voor het Europees jaar van het bouwkundig erfgoed.

- Op 24 en 31 augustus om 15'30h. rondgang van de vijfjaarlijkse praalstoet van de Gouden Boom. Deze historische stoet bestaat uit 3 delen.

a.- Suggestieven uitbeelding van de legenden rond het huis van Vlaanderen en Bourgondië (8° - 15° E.)

b.- De allegorie op het Prinselijk Huwelijk 1468. Huwelijksfeest van Karel de Stoute, hertog van Bourgondië en graaf van Vlaanderen met prinses Margaretha van York; dit historisch feest staat bekend als: " De Gouden Boom".

c.- De blijde intrede van de vorsten te Brugge. De praalstoet bestaat uit 90 groepen met 2.000 figuranten waaronder muziekkorpsen, korèn, ruiters, reuzen,

Vanaf 1 juni tot 30 augustus.

- Belichting van reien en monumenten elke avond tot middernacht.

Vanaf 1 juli tot 15 september.

- Licht- en klankspel: iedere avond behalve dinsdag, in het Gruuthusehuis.

Enkele nuttige wenken voor de "beginner" heemkundige.

I. Inleiding.

In de loop van het voorbije jaar mochten we een tiental reakties van onze leden ontvangen. Een deel onder hen wou actief meewerken aan de uitbouw van ons berichtenblad, hun probleem was echter unaniem... te weinig kennis van de algemene groundbegrippen. Hun enthousiasme werd reeds in de kiem gesmoord bij een eerste kontakt met het zogenaamde "oud schrift".

Onnodig nochtans! Want het lezen van oud schrift, is in de eerste plaats een kwestie van praktijk, gewoonte, dus van oefening en geduld.

Laten we het zo stellen, dat we als leek-vorsers niet verder zullen teruggaan dan het einde van de 12° eeuw.

Tenandere is het ook zo, dat een groot deel van deze geschriften in het latijn gesteld zijn. Gelukkig voor ons, werden rond het einde van de vorige eeuw de meeste oorkonden van de grote abdijen gepubliceerd. We citeren voor onze streek:

- Van Lokeren, chartes et documents de l'abbaye de sint pierre au mont blandin à Gand.
- Gysseling M. - Koch A.G.F. Diplomata Belgica ante annum millesimum centesimum scripta.
- Ketner F. Oorkondenboek van het Sticht Utrecht.
- Serrure C.P. Cartulaire de sint Bavon Gand.
- Wyffels C. Inventaris van de oorkonden van de graven van Vlaanderen enz....

De tekstschrivers van de late middeleeuwen (12° - 15° eeuw) maakten gebruik van het gotisch schrift. Dit is een mooi, regelmatig, goed leesbaar handschrift, ieder letterteken is korrekkt gevormd en sluit foutief lezen praktisch uit.

(Tekst I)

In het begin van de 16° eeuw maakt men reeds gebruik van het humanistisch schrift, wat al een aanloop vormd naar de veelvuldige afkortingen. (Tekst II)

De persoonlijkheid van de schrijver speelt in het 16° - 18° eeuwse schrift een veel belangrijker rol dan in de vorige periodes.

Tengevolge van de godsdiensttroebelen (1575-1600) en de daarmee gepaard gaande ontreddering in het onderwijs krijgen we een merkbaar verval in de schriftvormen. Het wordt minder regelmatig, vlug en bevat een overdreven aantal afkortingen.

Het 17° eeuwse schrift is doorgaans steviger en groter van uitzicht dan het 18° eeuwse, dat zich kenmerkt door een kleiner, fijner en erg persoonlijk lettertype. (Tekst III- IV).

Wenken.

- Klim op van het heden naar het verleden, zo moet men eerst de "stiel van het leren lezen" doormaken van de 18° eeuwse stukken naar 17° - 16° eeuwse. De steeds weerkerende afkortingen leveren meestal na korte tijd geen moeilijkheden meer op.
- Schrijf als oefening, in het begin heel zeker, de teksten in hun geheel over, Voor elk woord dat men aanvankelijk niet kan lezen zet men een streep. Voor u aan het eind van zo een tekst bent, zult u door vergelijking reeds heel wat "onbekenden" hebben opgelost.

De afkortingen schrijft u best voluit. Om het bijgevoelde van de oorspronkelijke tekst te blijven onderscheiden zet men het bijgevoelde tussen haakjes.

- Wat wel enige verwarring kan stichten bij het lezen van een oud schrift, is het willekeurig en veelvuldig gebruik van hoofdletters in de zin zelf.

Dit en de passende leestekens, die veelal ook ontbreken, moogt u gerust volgens de huidige normen schrijven.

- Oefent u in het lezen van oud schrift op originelen ofwel op goed leesbare fotokopijen.

De door ons weergegeven schrifttypen zijn zeker niet volledig, wie echter met een zekere algemene basiskennis een bepaald stuk wil lezen, zal ongetwijfeld na een eerste kennismaking alle moeilijkheden en tekstduiveltjes kundig omzeilen.

Afkortingen.

Uit voorgaande tekstjes blijkt reeds hoe veelvuldig de afkortingen gebruikt worden. Daarom hebben we getracht een keur van de meest voorkomende afkortingen hier weer te geven.

Alnaargelang de tijdsperiode wordt het "afkortingsteken" boven het ontbrekende woordgedeelte geplaatst of niet.

Een rigoreus rechte lijn valt er echter niet in te trekken.

ae

= aende

manghelyn

= manghelijshe

in

= inde

me

= memorie

e }

= ende

naerschre

= naerschreven

erop

= erop

o

= omme

ghent

= ghenaempt

quat

= qualetelijt

gron

= gronden

pon groon

= ponden grooten

D'andere

= d'andere

roen

= roeden

midtgaeders

= midtsgaeders

selve

= selve

somme

= somme

't jaers

= 't jaers

't samen

= 't samen

voornoemde

= voornoemde

vermaecht

= vermaecht

TEKST 1 I4° eeuw

Delue in blaemische
 vijlode wijc graue
 van blaendren ende
 van Neueers doen
 te wetene allen lieden vander
 poort van ghend

In ken
 nessen van dien hebben wij dese
 lre doen bezeghelen met onsen
 zeghele de welke ghemaect wa
 zen te parijs ende ghegheuen
 den xvisten dach van laumaet
 Jnt iaer van graciaen .m. ccc. end
 tvee .

TEKST 2 I6° eeuw

Handwritten text in a cursive script, likely a historical document or letter.

TEKST 3 I7° eeuw

Des nog vuygenites zoudent dy lants dach des yarghe de gind op
 gemocht te giff binnz de vooz ywar gic van Caprycke ondt wylde
 was geyne oost licties weyland wylt de wettez Fay onortick juit d
 strate noort omz gelle by geyne yarghe Fay d'ubbe heb danof des purge
 nog ducht Alie Fabiez Fuygiz lictz 1626 voor myt vff by giff.

TEKST 4 I8° eeuw

M. H. Laet weten van wegen die
 notie van hende stat van tite be. B. D. D. D. D.
 Erachte van de lictelikele pocietate te voluente
 Jan Dactan 26. 17. 17. 17. 17. 17. 17. 17. 17. 17.

TEKST. 1. 14° eeuw.

Tselve in vlaemssche
Wij Lodewijc grave
van vlaendren ende
van neveers doen
te wetene allen lieden van der
poort van ghenē

In ken-
nessen van dien hebben wij dese
Lrē (lettre) doen bezeghelen met onsen
zeghele de welke ghemaect wa-
ren te parijs ende ghegheven
den xvi sten dach van Laumaē (n)t
Int iaer van graven m.ccc (1300) ende
twee.

TEKST. 2. 16° eeuw.

item eerst een(en) brief beghinnen wij fransoeys maes als schau-
theete en(de) wettelic maeners met adriaens vyleyns spre-
Kende van vier gheme(t) landts vutghegheve zijnde in
eerfvelicken cheynse t β^s (tjaers) \circ (omme) viij β gr in daten
duust V^c en(de) xx iiiij (1524) \vee (vande) chaertere

TEKST.3. 17° eeuw.

item noch viij ghemeten hondert R. Lants daer den pachter een huus op
gemaect heeft binnen de voorn(oemde) prochie van Caprycke onder de
heerel(yckhede)
van Heyne oost lieven weytins west de weesen jan mortier zuut de
strate noort mijn heere van Heyne pachter jan d'auwers dan of den
pacht
noch duert twee jaeren ingaen (de) baem(esse) 1626 voor

TEKST 4. 18° eeuw.

men laet weten van wegen den
notrs (notaris) van(den) Hende tot wachtebeeke dat hy uyt
crachte van schriftelijke procuratie, ten volmacht
van daeten 26 9bre (november) 1773 aen hem verleent

Romeinse cijfers.

$i^c = 1$ $xxij = 31$ $i^c elvii = 148$

$ii = 2$ $xlviij = 48$ $ii^c xiv = 319$

$v = 5$ $lxxv = 75$ $xvii^c lxxii = 1662$

$vi = 6$ xxii^c } = 80 $mccc = 1300$
 $ix = 9$ $lxxvii$ }

Vanaf de vroegste archiefstukken treffen we de Romeinse cijfers aan.

In de 2° helft van de 16° eeuw kan men reeds okkasioneel een arabisch cijfer terugvinden.

In de meeste stukken van de 17° eeuw zijn zowel de geld- als meetwaarden nog in romeinse cijfers weergegeven. Het is pas naar het einde van de 18° eeuw en hoofdzakelijk tijdens de franse periode dat het arabische cijfer in gebruik komt zoals we hem heden ten dage kennen.

Normaliter doen zich bij het lezen van romeinse cijfers weinig moeilijkheden voor. Wel dient men te letten, op getallen zoals 9 (ix), 40 (xl), 90 (xc), en de ietswat onnatuurlijk aanvoelende 80 (xxii^c) onder de vorm van 20×4 .

Jaarindeling.

De aanduiding van de maanden gebeurt meestal voluit in woorden, uitgezonderd

voor: september = ($zbre$) november = ($gbre$)

oktober = ($gbre$) december = ($rebre$)

Muntstelsel.

De meest voorkomende muntwaarden die te onzent in gebruik waren en binnen ons bestek vallen kunnen we minimaliseren tot de "ponden groten vlaams", de "pond parisis" en de gulden.

In de rekeningen, verkopeningen, staten van goed enz.... uit het ancien regime worden we geconfronteerd met een muntstelsel dat nu voor ons erg engels aandoet namelijk een muntwaarde met als eenheid de pond.

- 1 pond groten vlaams = 20 scellingen groten vlaams
 = 240 deniers groten vlaams.

of 1 schelling = 12 deniers

voorstelling $ii^c viij \beta j \beta$ = 3 pond 8 schellingen 1 grote.

$ii^c viij \beta j \beta$

3 - 8 - 1

- De pond parisis kent een identieke waardeverhouding als de pond vlaams.
Dus ook 1 pond parisis = 20 schellingen par. = 240 deniers par.

voorstelling $\text{L} \quad 3 \quad - \quad 8 \quad - \quad 1 \text{ par.}$

- 1 pond vlaams = 12 pond parisis.
- de gulden = 20 stuivers = 240 penningen.
dus 1 stuiver = 12 penningen.
- Er gaan 6 gulden in 1 pond groten.

Voor grote sommen die in klinkende munt moesten betaald worden gebruikt men de gouden en zilveren stukken.

Voor kleine sommen daarentegen was de "pasmunt" in omloop. De eerste waren onderhevig aan een koers, die hun metaalwaarde benaderde.

Vanaf 1690 tot 1704 gebeurden een aantal devaluaties. De groothandel en het bankwezen volgden ze niet, ze hielden het bij de oude koers onder de benaming "wisselgeld", het geld waarmee de wisselbrieven betaald werden.

De gedevalueerde koers noemde men "courantgeld".

Vanaf 1704 zijn 6 wisselgulden of 1 pond vlaams wisselgeld gelijk aan 7 gulden courant of 1 pond 3 schellingen en 4 groten courant en dat tot en met het einde van het ancien regime.

derhalve: Wisselgeld = courant + 1/6.

Maten.

De maten die te Wachtebeke in bruik waren resorteren onder de "Gentse maat".

Lengtematen.

Lengte voet = 10 duimen = 0,2753 meter
 lengte roede = 14 voeten = 4 stappen = 3,8542 meter
 1 schrede = 2,5 voeten = 0,69 meter

Landmaten.

vierkante voet = 0,075781 vierkante meter
 vierkante roede = 14,8548 vierkante meter of 196 vierkante voeten
 bunder = 3 gemeten = 900 roeden = 1 ha 33 a 68 ca.
 1 ha = 673 roeden 49 voet.
 1 gemet = 300 roeden 44 a 56 ca
 1 lijn = 100 roeden
 1 dagwand = 225 roeden.

Maten voor granen.

1 mudde = 12 halsters = 6 zakken.
 1 halster = 2 viertelen.
 1 viertele = 2 meuken
 1 meuke = 2 achtelingen
 1 achteling = 4 pinten.
 1 koren halster bevat 24 stopen
 1 evene of haverhalster = 35 stopen.
 1 haring tonne = 2 gentse halsters.
 1 last = 4 mudden of 8 halsterkoren
 6 koren meuken of 3 viertelen = 1 havermaat min het 36° deel.
 een hoet koren = 8 lopen = 4 vaten.

Nog enkele gebruikte maten te onzent:

aeme: oorspronkelijk een wijnmaat van 150 liter. Ze werd later ook
 gebruikt om kalk, als bouwmateriaal te meten.
 elle: meestal gebruikt in de lakennijverheid, deze kon variëren per
 plaats gaande van 0,69 tot 0,72 meter.
 vadem: afstand tussen de uitgestrekte armen, gemiddeld 6 voet.

Het is voor de hand liggend dat een dergelijk korte bijdrage zeer onvolledig is, niettemin zijn we toch van mening dat een groot deel van deze mededelingen blijvend bruikbaar materiaal bevat.

Verder is het gezegde " al doende leert men" hier meer van toepassing dan waar ook.

E. DE SMET.

Wachtebeke

Driemaandelijks mededelingsblad van de Heemkundige Kring « Oud Wachtebeke »

verantw. uitgever
LANCKRIET GILBERT
Lijsterstraat 8
9070 Wachtebeke

jg. 2 nr. 3 oktober 1975.

INHOUD.

Werking Heemkundige Kring	22
Rietgaver museum Nevele	23
Overslag	24
Burgerwacht 1830	25-26
Verslag Verbond van Heemk., Kring O-Vl.	27-28
Mededelingen	29
Aanvullende ledenlijst 1975	30.

elke auteur is verantwoordelijk voor zijn bijdragen

De werking van onze Heemkundige Kring.

Heemkunde omvat alles wat met het leven van ons volk te maken heeft, of dit nu is, in het verleden, het heden of de toekomst maakt geen verschil.

Het moeilijkste voor ons is de toekomst. Daar we niet beschikken over een kristallen bol zijn de beschikbare gegevens zeldzaam.

Het heden wordt op uitstekende wijze vastgelegd door onze filmploeg: Hubert De Maesschalck - Arthur Du Cheyne - Louis Van Blaere. Hierbij moet vermeld worden dat deze laatste volledig bezet is door bouw-werkzaamheden. De film "Kris-kras door Wachtebeke 1974" is dus hoofdzakelijk het werk van Arthur en Hubert. De talrijke opkomst bij de filmvoorstelling bewijst voldoende welk belang Wachtebeke hecht aan dit werk. Hiermee is de kous echter nog niet af. Deze filmen zijn ook een onschatbare archief-dokument voor later.

Heemkundige uitstappen en gebeurtenissen, waarvan nu en dan een verslag in dit blaadje verschijnt, ronden voor onze kring het heden af.

Een ander deel van het heden is gewoon het bestaan en de werking van onze kring, Daarvoor staat het bestuur in, samengesteld als volgt:

Ere-voorzitter	: Robert Vandavelde
Voorzitter	: Maurice Van Heirsele
Ondervoorzitters	: Jos De Cock
	: Louis Van Blaere
Schatbewaarder	: Arthur Du Cheyne
Schrijver + ruildienst	: Guy Hoebeke
Raadsleden	: A. Buysse
	: Aloïs Creye
	: Cesar David
	: Georges De Laender
	: Pierre De Meyer
	: Evarist De Mol
	: Paul Scheire
	: Theofiel Van Der Eedt
Opstellers	: Erik De Smet
	: Gilbert Lanckriet
	: Guy Hoebeke

Meerdere bestuursleden schreven reeds een bijdrage of een boekje (Jos De Cock, Louis Van Blaere, Pierre De Meyer ...)

Het verleden wordt vooral behandeld door het tweemanschap Erik De Smet en Gilbert Lanckriet. Zij pluizen oude dokumenten en archieven uit, onder andere in het Geeraert Duivelsteen en zelfs tot in Rijsel toe. Een boek over de geschiedenis van Wachtebeke is in de maak en in de volgende jaarboeken zullen artikels van hun hand over Oud-Wachtebeke verschijnen. Maurice Van Heirsele, onze onvermoeibare voorzitter, kent als echte Wachtebekenaar heel wat van de jongste geschiedenis, van ons dorp: de beerschippers, de zandschippers, het cementfabriekje, de pottenbakkerij ... Dank zij hem en met de hulp van schijver dezes, wordt heel wat van deze geschiedenis op band vastgelegd.

Een laatste en uiterst belangrijk deel van ons verleden wordt geleverd door verzamelingen van oude voorwerpen. Het zien ervan zegt ons dikwijls meer dan de beste beschrijving ons kan vertellen.

Georges De Laender heeft een grote verzameling van de meest verscheidene voorwerpen. Hij is druk in de weer alles te ordenen in een eigen museum "De Moervaartstede". Gezien de omvang van het werk zal het nog wel even duren vooraleer alles in kannen en kruiken is.

Pierre De Meyer heeft in de Marquette een, door de meesten van ons gekend, landbouwkundig museum waar oud landbouwalaam tentoongesteld is. De rustige ligging midden tussen de akkers en de bossen zorgen voor een enig kader en maken het een gedroomd doel voor wandelingen met het gezin.

Het Rietgaver-museum van dhr. Janssens te Nevele.

Over Gent, Drongen, Baarle, Sint Martens Leerne, Vosselare is het niet ver naar Nevele. Vanaf Drongen loopt de weg door een schoon rustig landschap met tal van goed onderhouden boerenhoven. Het verkeer is er kalm, zodat niets een gezellige zondagsuitstap in de weg staat. Het onvermoede hoogtepunt is echter toch het hogervermelde privaat museum van de heer Janssens. Van beroep is hij meubelmaker wat blijkt uit winkel en werkplaats. Niets laat het bestaan van een museum vermoeden, behalve het bordje met de vermelding "Rietgaver-museum". Door de garage en langs de werkplaats komt men aan een smal gangetje met een oud straatnaambord. Hier krijgt men de eerste blik op de diepe tuin waar mijnheer Janssens zijn museum gebouwtje per gebouwtje oprichtte. Eens het gangetje door, ziet men een binnenkoer met oud spoorwegmateriaal en enkele molenstenen. Aan de linkerkant van het binnenhofje bevinden zich de tentoonstellingsruimten. De eerste bevat oud boerenalaam en werktuigen. Zeven kamers lopen in elkaar door, in de tweede een ongelooflijke verscheidenheid aan voorwerpen, te veel om op te noemen. Er zijn overblijfsels van voorhistorische dieren en mensen, van de Romeinen, van de Franken, uit de middeleeuwen. Voorts gebruiksvoorwerpen uit de vorige eeuw, tegels, kruiken, linnen, meubels, siervoorwerpen, gereedschap, haard alles in de eerste twee kamers. De derde geeft de indruk van het leven op het eind der jaren achttienhonderd. De oorlog komt aan bod in de vierde kamer met talloze wapens en uniformen en een trapje op is een kamertje voorbehouden aan de rijkswacht, terwijl de brandweer het zesde kamertje voor zijn rekening neemt. De schrijvers Cyriel Buysse en de gezusters Loveling nemen het laatste kamertje voor zich met boeken, brieven en foto's. Voeg hierbij nog een sterrewacht en een schuur met oude karren, sleeën en wagens en het wordt duidelijk dat men aan twee uur niet genoeg heeft om alles te bekijken. In het bijzonder willen we er op wijzen hoe netjes alles gerangschikt is, hoe goed verzorgd en met welke toewijding alles onderhouden is. Dit is geen doods officiël museum met koele en strakke glazen kasten, maar een levend iets dat onmiddellijk tot de bezoeker overkomt. Mijnheer Janssens is de bescheidenheid in persoon ondanks zijn enige verwezenlijking in deze verzameling. Hij begon uit liefde en belangstelling voor zijn dorp prentkaarten en foto's van Nevele te verzamelen in 1942. Zijn eerste voorwerp kreeg hij in handen in 1946. Sindsdien zijn er honderden bijgekomen. Ga eens zien, het is meer dan de moeite waard. ('s Zondagsnamiddag is mijnheer Janssens bijna steeds thuis).

Guy Hoebeke.

Wat nu eigenlijk bedoeld is van die uitgestrekte domeinen, toebehorende aan de Koninglijke abdij, na de ontferming door de Franse overheersing volgt op volgende bladzijde.

Tot de invoering van de republikeinse wetgeving bevond zich een groot deel van de Zeenwa-Vlaamse gronden in eigendom van Gentse abdijen. In de omgeving van Gdaband verpochte de abdij van St. Bavo ongeveer 300 H., de gronden rond St. Anna ter Linden behoorden uitsluitend aan de abdij ter Duijn te Brugge, terwijl de tinnen van het vrtje Bina voor een vierde naar de abdij St. Bavo gingen, een vierde naar St. Pieters-Abdij, eveneens te Gent, een vierde naar het kapittel van Doornik en het overige deel naar de zeenwa familie Gata, die in het westelijk deel van Zeenwa-Vlaanderen na het vertrek van de Spaanse bedienden gingen ter hand bad genomen.

(wordt vervolgd)

vervolg ---

Overslag.

door E.H. Strobbe.

Albertus ende Isabelle Clara Eugenia, infanta van Spaingen bij de gratie Godts aertherogin van Oostenrijck, hertogen van Bourgongen van Lotrijck van Brabant etc. gravin van Vlaanderen en van Artois etc. aen alle de gonne die dese jegenwordige sullen sien, salut ontfangen hebbende de ootmoedige suplicatie van de eerwerdige live ende beminde deeken ende cannonijngen van de Cathedrale kercke van Antwerpen met hunne conforten groote gelanden van het schorre van Westdorpe gelegen tusschen het sassche gadt ende coupure van buxgate langs den auden landsdijck tot aen de hons krecke ende haeve van voorsijde sas onhoudende dat voorschreven schoore sedert 130 jaeren heeft geweest geinnundeert ende datter groote oncosten moeten worden gedoocht tot dijcke 'tgonne de suplantten geordonneert sijn te doen voor het aenstaenden sasoen voor den jaere 1614 indien het eenigszins moegelijk is ende ten surplus dat door desen middel onse domijnen sul en augmenteeren ende den hauden landsdijck worden onderhouden den welcke anders saude vernietigen ende tenmaael ruineren ende dat de aenwesenden landen noyt sauden wesen bedijckt, dese considereerend ende tot welvaert van het publiek judiceerende "

Publieke verpachting van 2 krekken op Zuiddorpe Ten 21 April 1808 door de Notaris van Axel, Lieven Hoelandts, voor een termijn van zes achtereenvolgende jaren, met zes conditien in de herberg te Zuiddorpe van Jan Frans Slok: Met als getuigen:

J. b. Hamerlinck, Pastoor.

J. Fr. Verbrugge, garde champêtre

Sieur Fr. De Jonghe, landbouwer

en directeur M. Pierre de Jonghe, ontvanger van de polder, rentenier.

1.- Kreek, het Boeregat, sich uitstreckende tot de dijk, " de nieuwe verkortinge " het eerste lot werd toegewezen aan J. Thomas De Mets, herbergier van de gemeente Wachtebeke, voor 69 fr. per jaar met daarbij de schrijfkosten, de borgstellers waren, August De Mets, werkmán van Zuiddorpe, Lieven Van Imme, herbergier te Wachtebeke.

2.- Lot genoemd " het ketelaarsgat " verhuurd aan J. Thomas Mets voor de som van 38,10 fr.

(zo zal het ook gegaan zijn met de krekken op Overslag gelegen, waarvan geen documenten bestaan).

Vandaar die octroyen om de dijken te graven en de gunstige voorwaarden tot uitbating van de gronden verderop gelegen; - zie de everingenboeken en garingboeken die de dijkgraven bezitten van die verschillende polders die een twintigtal jaren na de bedijkingen zijn gemaakt om de verpachting en de grensscheiding aan te duiden van de verschillende eigenaars en pachters. Cfr everingen van de Moerspui bij A. Ongena, dorp Zuiddorpe, van de polders van Overslag en Westdorpe berusten bij het Waterschap in Axel)

- Wie nu eigenaar geworden is van die uitgestrekte domeinen, toebehorend aan de Machtige abdijen, na de confiscering door de franse overheersing volgt op volgende bladzijde.

Tot de invoering van de republikeinse wetgeving bevond zich een groot deel van de Zeeuws-Vlaamse gronden in eigendom van Gentse abdijen. In de omgeving van Cadzand verpachtte de abdij van St. Bavo ongeveer 300 Ha., de gronden rond St. Anna ter Muiden behoorden uitsluitend aan de abdij Ter Duinen te Brugge, terwijl de tienden van het vrije Sluis voor een vierde naar de abdij St. Bavo gingen, een vierde naar St. Pietersabdij, eveneens te Gent, een vierde naar het kapittel van Doornik en het overige deel naar de zeeuwse familie Cats, die in het westelijk deel van Zeeuws-Vlaanderen na het vertrek van de Spanjaarden, talrijke bedijkingen ter hand had genomen.

(wordt vervolgd)

De burgerwacht te Wachtebeke anno 1830.

Kort na het tot stand komen van de onafhankelijke staat België, was de nood om de orde en de veiligheid van de inwoners te waarborgen reeëler dan ooit.

Wachtebeke dat op de grens van de gemeente lag, voelde zich genoodzaakt hun reeds bestaande, maar weinig georganiseerde, burgerwacht preventiever in te stellen.

Na beraadslaging werd op 2 december 1830 door het schepencollege een achtpunten reglement uitgevaardigd waarnaar de dienstplichtigen zich strikt dienden te richten.

" art. 1 De mannelijke bevolking deser gemeente van achttien jaeren tot hoogerem onbepaalden ouderdom, de dienstdoden daer onder begrepen, zullen gehouden zijn tot den borgerwagt dienst.

art. 2 De manschappen in den voorberopen ouderdom begrepen zijn verdeeld in twee classen, waer van de eerste gehouden is tot den activen dienst ende de tweede in reserve werd gehouden, -onder de reserve zijn begrepen allen mannelijken inwoonders levende by zijnen dagloon en ambagtslieden alleen werkende. De reserve zal ook ten allen tijden tot den dienst konnen geroprn worden.

art. 3 De Burgerwagt is verdeeld in vier afdeelingen te weten:
De eerste afdeeling zal bestaen uyt het Dorp en den wijk de Walderdonk, tsamengesteld van twaelf mannen.
De tweede: den wijk de la geleede met vijf mannen.
De derde, de wijken Ramonshoek en den overslag tsamen gesteld van zes mannen.
De vierde: en leste afdeeling den wijk Kalve met vijf mannen.
De eerste afdeeling zal een hoofdwagt hebben.

art. 4 De borgerwagt zal gecommandeerd worden door zoo veel corporaele als er wachten zullen geforuseird worden. Elke afdeeling zal hebben eenen suveillant die gelast zal zijn met de geheele bewaëkzaemhede van zijne brigade. Het oppertoezigt word aan den Borgemeester en assessoren behouden.

art. 5 Niemand zal zig konnen onttrekken van den borgerwagt dienst voor den welken hij zal g'ordonneert zijn, de geen die daar wettelijke heletsele hetzij bij ziekten of afwezigheid, zig op hunnen post niet zouden konnen bevinden, zullen hun mogen remplaceren, mits dan van ten minsten vierentwintig uren te voren kennis gevende aen den burgemeester of den survaillant van de afdeeling, alles op pene van te vervallen in de straffen voorzien bij artikel 475 nummer 12 vanden penalen wetboek.

art. 6 De corporale en manschappen zullen hun waepenen voor zoovele mogelijk met fusiken of andere schietgeweer.

art. 7 Allen borger ingeschreven en behoorlijk opgeropen, welken aen de uyt noodiging niet zal beantwoorden of die weggeven zal den dienst te doen volgens de bevelen aen hem gegeven, zal vervallen voor de eerste mael in een boete van een tot dry gulden en bij ervalling van dry tot ses guldus; in geval van refus.

Deze boeten, te voldoen binnen de vierentwintig uren zal hij kunnen gestraft worden met een gevang van een tot dry dagen. De boeten zullen gestort worden in de kas van deze gemeente ontfanger om daer uyt zoo veel mogelijk te voldoen de kosten van vuur en liegt benoodigd in de hoofdwagt.

art. 8 Het tegenwoordig reglement zal maer zijne uytwerking hebben naerdien het zelve de goedkeuring zal bekomen van de bevoegde autoriteit, de voorgaende zullen tot alsdan gevolgd worden".

Niettegenstaande artikel 55 van het algemeen reglement van de wet van 21 december 1830 bepaalde dat de onkosten van de kledij ten laste van de gemeente vielen, had Wachtebeke nog gewacht tot maart 1831 om op hunne eigen wijze deze uitgave te regelen.

In principe moest elkeen zijn uitrusting zelf aanschaffen, uitgezonderd "de onbemiddelden; die genoten een tussenkomst van de gemeente van 10 frank of 4 gulden 72 cent per man.

Het uniform bestond uit "eenen kielschake en eenen zwarten lederen bandelier".

Verder moest de gemeente nog instaan voor de bewapening en de andere behoeften om de compagnies en bataillons volledig uit te rusten.

Volgens een schrijven van 24/3/1831, zou de staat bijdragen tot 579 gulden 30 cent in de gemeentelijke onkosten dienaangaande.

In de begroting van 1832 waren 437,42 gulden voorzien voor de aanschaf van kledij.

In 1833 beschikte de burgerwacht over vier wachtlokalen, welke toen gefourniert werden: aan de oudenbrugse sluis door Seraphien Ongenae, op de wijk Ramonshoek eerst door Joannes Hesters en daarna door Josephus de Mets, op de wijk Overslag door Josephus Allonsius en aan de balkenbrug door Bruno Sterens en Jacobus Gillis.

Voor elk lokaal betaalde de gemeente een jaarlijkse huurprijs van 90,60 gulden.

DE SMET ERIK.

Rubriek: Vraag en antwoord.

Vraag 1: Deze gevonden pot is een vetvanger; hetzelfde voorwerp bevindt zich in het Gruuthuize Museum te Brugge, een spil met vlees erop gestoken, werd in de scharnieren gehangen en de vetvanger plaatste men voor de open haard, het vet van het gebraden vlees druipte op de bodem van deze pot.

VERBOND VAN HEEMKUNDIGE KRINGEN IN OOST-VLAANDEREN.

Secr: 't Klaverveld
Goedlevenstraat, 39,
9110 St. Amandsberg.

Verslag van de jaarlijkse algemene vergadering:

Ging door te Elversele op 10 mei 1975.

Werd ingericht door de Heemkundige Kring: "BRAEM".

Aanvang 14 uur.

Een honderdtal vertegenwoordigers van Oostvlaamse Heemkundige Kringen verzamelden in de herberg "Onder de Toren" (uit 1660).

14u15' - Vanop het Pui, voor de kerk, werd de algemene vergadering van ons Verbond plechtig afgekondigd door de "Suisse" in groot ornaat.

Zoals weleer, bij grote gebeurtenissen werd een kip bij opbod verkocht ten voordele van den arme.

14u30' - Plechtige ontvangst op het gemeentehuis met een welkomsgroet vanwege de burgemeester.

De heren G. De Bondt en E. Verberckmoes hadden het vervolgens over het Heemkundig leven: de eerste in algemeen verband, de tweede meer bepaald te Elversele.

15u - De eigenlijke algemene vergadering ging door in de zaal "Kristus - Koning".
Z.E.H. Jozef de Brouwer, voorzitter van de gouw Oost-Vlaanderen:
- verwelkomde iedereen,
- verheugde zich met ons over de aanwezigheid van Eerw. Pater T.J. Gerits, algemeen verbondsvorzitter,
- deed een oproep om de Heemschut-actie realistisch aan te pakken,
- overhandigde de Reinaertprijs 1975 aan Z.E.H. Penne, stichter van het Boerenkrijgsmuseum te Overmere.

Vervolgens hield Dr. M. Gysseling, dé toponymist der Lage Landen, een spreekbeurt over de oude plaatsnamen in de streek van Elversele.

Wij noteerden:

"Heel schaars zijn de plaatsnamen die opklimmen tot de Belgische taal:

" Durme, ouder Dormia, afgeleid van Indo-Europese drem "lopen", dus

" de (water)loop"; Lokeren, uit Lukarna "het helder water"; Beveren

" uit Bebrona "water waar bevers wonen"; Ponterave (Waasmunster),

" afgeleid van ponta "voorde, brug"; Kalken, afgeleid van een persoonsnaam Kalikinios.

" De germanisatie van de Nederlanden in de 2de eeuw vóór Christus lijkt aan deze streek te zijn voorbijgegaan.

" Gallo-Romeins zijn Temse, uit Tamisiaco, afgeleid van een inheemse

" persoonsnaam Tamisios "de donkere", en Moerzeke, uit Mauriciaco,

" afgeleid van de Latijnse persoonsnaam Mauricius "demoor".

" De Romaanse vorm Tamise voor Temse en de klankevolutie in Moerzeke

" wijzen op romanisatie.

" Het ontbreken van namen op haim "woning" wijst op schaarse bewoning

" in de vroege Middeleeuwen. Wel zijn er een aantal namen op sali

" hut", bv. Belsele "witte hut" en Elversele "hut van Halifrith".

" Dat in de vroege Middeleeuwen het landschap overwegend uit bos en moeras bestond, wordt aangetoond door namen op laar "open plek in een bos", lo "hoger gelegen bosje", hout "bos", rode "gerooid bos", broek "moeras", donk "zandige opduiking in moerassig terrein", ham "landtong uitspringend in overstroomd gebied", enz...
 " Waasmunster moet de moederparochie geweest zijn van het Land van Waas. Waas zelf betekent "drassige grond".

Voerden verder nog het woord:

- Dhr. G. De Bondt over "De Klompenmakerij", eens het ambacht van de streek.
- De algemene voorzitter T. J. Gerits drong op zijn beurt aan om meer aandacht te besteden aan de Heemschut-actie en vooral te ijveren voor het behoud der veldkapellen, veldkruisen en andere volkse kleinodiën.

Allerlei:

- Over de posttarieven voor het verzenden van drukwerk en tijdschriften...
- Over het Culturele portvrijdom....
- Over de verdelingswijze van de toelagen....

Daarover geraakten de afgevaardigden niet uitgepraat. Er werd besloten daaraan een speciale vergadering te wijden.

Aan de hand van een dia-montage van Willy De Westelinck konden de aanwezigen kennis maken met het landelijk Elversele.

Ook werd besloten dat de eerstvolgende algemene vergadering zal doorgaan te Wichelen in Mei 1976.

Een gemeenschappelijk avondmaal was het slotstuk van deze dag.

Dhr. G. De Bondt en zijn medewerkers van de H.K. Braem van Elversele hebben bewezen knappe organisatoren te zijn.

De secretaris De voorzitter
 R. De Backer J. De Brouwer.

MEDEDELINGEN.

Ons medelid Willy Hamerlinck vraagt in verband met genealogische opzoekingen naar de familie Van Waesberghe, alle mogelijke gegevens hem te bezorgen over:

- 1) Van Waesberghe Philippe, zoon van Norbertus en Jacoba Lippens, geboren te Hulst mei 1769, vermoedelijk gestorven te Wachtebeke (1833 ??) was hier notaris.
- 2) Van Waesberghe Petrus Seraphin, geboren te Eeklo, zoon van Joannes Francies en Anne Marie De Backer geboren te Eeklo 13 juli 1828 woonachtig te Wachtebeke vanaf 18 september 1852
- 3) Joannes Van Waesberghe geboren te Aalst 11 maart 1614 overleden op 28 juni 1700, mogelijk te Wachtebeke waar hij kapelaan was.

HULDIGING.

Op 4 maart 1975 mochten onze leden, Willy Hamerlinck en Erik De Smet, het diploma in de orde der Eeklose Herbakkers in ontvangst nemen. Een onderscheiding die jaarlijks wordt uitgereikt aan personen die zich niet beroepshalve verdienstelijk maken voor de stad Eeklo. Vanwege de Heemkundige Kring "Oud - Wachtebeke", onze hartelijke gelukwensen aan de gehuldigen.

HULDIGING.

Op 29 juni 1975, kermiszonntag, werd de Handwoogschuttersgilde Sint Sebastiaan van Wachtebeke, op het Gemeentehuis gehuldigd om hun vierhonderd jarig bestaan. Onze hartelijke gelukwensen bij deze huldiging.

OPENING VAN HET "MOERVAARTSTEDE" MUSEUM.

OP 21 september 1975 werd het heemkundig museum de "Moervaartstede" geopend.

Het openingswoord werd gevoerd door dr. M. Gysselinck en burgemeester Creve. Wij wensen dhr. Georges de Laender veel geluk bij dit privé initiatief. Ons laatste nummer van het driemaandelijks mededelingsblad zal volledig geweid worden aan dit museum, het levenswerk van Georges.

"Moervaartstede" museum, Kalve 70, 9070 Wachtebeke.

Wij verwelkomen onze nieuwe leden.

Anecaert Maurice Kerkstraat, 19, 9070 Wachtebeke.
 Bruggeman, Langelede, 23, 9070 Wachtebeke.
 Casneuf Robert, Kerkstraat, 9070 Wachtebeke.
 Cattoir Noël, Trieststraat, 9, Assenede.
 De block Frans, Kleistraat, 9070 Wachtebeke.
 De Bruyne Henrie, Groenstraat, 18, 9070 Wachtebeke.
 Dekerpel André, Kalve, 41, 9070 Wachtebeke.
 Delaruelle Albert, Overslag, 9070 Wachtebeke.
 De Letter Eduard, Marnixstraat, 11, 9000 Gent.
 Desmet - Demeester, Langelede, 9070 Wachtebeke.
 Dewijn Albert, Walderdonk, 36 B, 9070 Wachtebeke.
 Geers Armand, Groenstraat, 16, 9070 Wachtebeke.
 Pauwels Clemens, Grote Markt, 32, 9060 Zelzate.
 Statens Jozef, Groenstraat, 24, 9070 Wachtebeke.
 Van Bambost Achiël, Groenstraat, 90, 9070 Wachtebeke.
 Van Bambost Victor, Walderdonk, 22, 9070 Wachtebeke.
 Van de Voorde Arthur, Peene, 18, 9070 Wachtebeke.
 Venneman Rene, Langelede, 68, 9070 Wachtebeke.
 Verplancke, Langelede, 9070 Wachtebeke.
 Verzwalm Arthur, Axelsvaardeken, 8, 9070 Wachtebeke.
 Frodure Irene, St. Kruisdorp, 112, 9020 Gent.

Wij danken de leden die een speciale geldelijke steun verleenden
 aan onze Haemkundige Kring.

Creve Aloïs, Godshuisstraat, 2, 9070 Wachtebeke.
 David Cesar, Rechtstro, 31, 9070 Wachtebeke.
 De Caluwe Jozef, Kerkstraat, 12, 9070 Wachtebeke.
 Hoebeke Guy, Walderdonk, 50, 9070 Wachtebeke.
 fa. Staelens - Vervaet, Stationstraat, 1, 9070 Wachtebeke.
 Van Der Sypt Aurel, Dorp, 50, 9070 Wachtebeke.

Wachtebeke

Driemaandelijks mededelingsblad van de Heemkundige Kring « Oud Wachtebeke »

verantw. uitgever
LANCKRIET GILBERT
Lijsterstraat 8
9070 Wachtebeke

jg. 2 nr. 4 maart 1976

INHOUD.

Opening van "Moervaartstede".	32-33
Overslag.	34
Tolrecht en wegebouw.	35-36
Meiboomplanting.	37-38-39
Mededeling.	40.

Boekverhaal

Uitgeverij: De Nederlandsche Boekhandel, Amsterdam

Uitgeverij: De Nederlandsche Boekhandel
Amsterdam

1937, nr. 1, maart 1937

Inhoud

35-37	Opbouw van "Boekverhaal".
38	Overzigt.
39-41	Foliant en opbouw.
42-44	Beleidsplanning.
45	Beleidsplan.

De uitgever aanvaardt geen aansprakelijkheid voor het gebruik van de afgedrukte berichten.

OPENING VAN HET STREEKMUSEUM DE "MOERVAARTSTEDE".

Op zondag 21 september 1975 onder grote belangstelling werd het museum de "Moervaartstede" plechtig geopend. Om de waarde van dit museum te kennen en de werkkraft van de stichter, Georges De Laender, te belichten laten we dr. M. Gysselinck aan het woord.

Openingstoespraak van dr. M. Gysselinck

In 1967 maakte ik voor het eerst kennis met Georges De Laender. Hij had in zijn woning op ter Donk een Heemmuseum van de Gentse kanaalzone opgericht, en de heemkundige kring de Oost-Oudburg was op 11 juni op bezoek. Georges De Laender was amper 21 jaar, maar toen reeds had hij een aantal voorwerpen bijeengebracht die nu nog tot de pronkstukken van de verzameling behoren, zoals een middeleeuws zwaard en middeleeuwse kruikjes.

Georges De Laender werd geboren te Wachtebeke in 1946. Zijn vader verhuisde naar ter Donk. Georges ging als twaalfjarige knaap aan het verzamelen. Het begon met oude munten, en een rijke verzameling oude munten en bankbriefjes, uit onze gewesten maar ook van elders, maakt nu nog een van de kernen van de verzameling uit. Het toeval was hem in dat huis op ter Donk genadig. Hij trof er o.a. een merkwaardig familiearchief aan, waarvan het oudste perkament van 1675 dateert; gewis een niet alledaagse vondst. In die buurt kon hij ook beslag leggen op het middeleeuwse zwaard en de middeleeuwse kruikjes. Het zijn erg interessante dingen. Misschien zijn ze op de bijliggende kaartjes wat te vroeg gedateerd. Persoonlijk zou ik ze liever in de 13de eeuw plaatsen, in de tijd toen de Schipgracht vermoedelijk in de jaren 1238 - 39, gegraven werd. Het is een risico om dergelijke vondsten te dateren, maar vóór het graven van de Schipgracht, de voorloper van het kanaal Gent-Terneuzen, zal er in de buurt van ter Donk wel niet veel bewoning geweest zijn, en ook typologisch kunnen die kruikjes en het zwaard best in de 13de eeuw thuishoren. Al met al zijn het heel schaarse voorwerpen met een respectabele ouderdom.

Daar, uit de kanaalzone, komen ook de fossiele beenderen vandaan van dieren die hier in de ijstijd leefden: een slag tand en een kniegewricht van een mammoet, wervels van nog te identificeren dieren, een hoorn van een oeros.

Zes jaar geleden keerde De Laender naar Wachtebeke terug. De portretten van de mensen, van wie hij dit huis kocht, hangen tentoon. Het huis werd opgeknapt en tot een museum uitgebreid. Met wat hij overhield van zijn loon, maar bezielde met een laaiend enthousiasme, een groot uithoudingsvermogen, een noeste werkkraft, een onlesbare dorst naar kennis, een warme liefde voor zijn streek, heeft hij stuk na stuk dit museum opgebouwd. En het is een prachtige collectie die hij hier heeft tot stand gebracht. Sommige voorwerpen, die hier tentoongesteld zijn, kunnen grote, gesubsidieerde musea hem benijden. De meest diverse herinneringen uit het verleden van de streek zijn hier uitgesteld. De Laender heeft bv. een zeer interessante verzameling volksdevotie uit de streek aangelegd, waarbij zich zelfs relikwieën bevinden. Er zijn waardevolle gedrukte boeken vanaf de 16de eeuw.

Er is allerhande oud huisgerief uit Wachtebeke, Sint-Kruis-Winkel, Mendonk, enz... 19de eeuwse juwelen uit Wachtebeke. Klom enmakersalaam uit Moerbeke. Paardetuig. Een verzameling pijpekoppen uit vorige eeuwen. Talrijke en diverse oude wapens en zelfs een harnas. Herinneringen uit de oorlog 1914 - 18. Heel opmerkelijk zijn bv. ook een weegschaal voor goud uit de 17de eeuw en bronzen kandelaartjes, denkelijk uit de 17de eeuw. De herkomst van al die dingen heeft De Laender zorgvuldig genoteerd.

In zijn verzameling heeft hij ook enkele merkwaardige voorwerpen van elders opgenomen, bv. een oud Chinees kompas. Het ware wenselijk om deze in een afzonderlijke sectie te groeperen.

De Laender is nog jong: amper, 29, en het is nauwelijks te geloven dat hij in weinige jaren zoveel merkwaardige dingen verzameld heeft. Veel vond zelfs geen plaats in de tentoonstelling, maar behoort tot de reserve die opgestapeld ligt op zolder.

De Laender is geen verzamelaar die schatten oppot om ze alleen en in het geheim te bewonderen. Hij wil integendeel zijn medeburgers deelachtig maken aan de kennis die hij vergaarde, hen mede laten genieten van al het schone en bezienswaardige dat hij samenbracht. Met een bewonderingswaardige dienstvaardigheid is hij steeds bereid om anderen te helpen. De tentoonstelling over volksdevotie bv., die het Documentatiecentrum voor Streekgeschiedenis in het Groot Begijnhof te Sint-Amandsberg vorig jaar organiseerde, mocht ruimschoots profiteren van wat De Laender met de grootste bereidwilligheid uitleende.

De Laender is een van die volksmensen die koplopers zijn in het culturele leven van hun streek. Hij behoort tot dat slag van enthousiaste en onvaatzuchtige heemvorsers waartoe bv. ook Frans Van Bost te Gent, Antoine Janssens te Nevele, Michel Gilleman te Zelzate kan rekenen. De grote banken te Gent hebben de laatste jaren herhaaldelijk belangrijke tentoonstellingen met een ruime weerklank georganiseerd, die geheel of grotendeels opgebouwd waren met materiaal van Van Bost. De film Mira van Hugo Claus werd in 1970 precies te Nevele opgenomen, omdat men daar kom beschikken over de rijke verzameling van Janssens. Wellicht wordt ook te Wachtebeke ooit een film gedraaid precies omdat De Laender hier woont, of wordt ook uit zijn materiaal ooit een ophefmakende tentoonstelling georganiseerd. Ik wens Georges De Laender met zijn heemmuseum van ganser harte geluk, wens hem ook het allerbeste toe voor de toekomst en beveel hem aan in de gunst van het gemeentebestuur en van zijn medeburgers.

Als tweede spreker kwam burgemeester A. Creve, die nogmaals de prestaties van Georges De Laender belichtte. Hij dankte ook dr. M. Gysselinck voor zijn lovende woorden, en verklaarde het "Heemmuseum" voor geopend.

Het "Moervaartstede" museum te Wachtebeke, is gemakkelijk te bereiken, vanuit het centrum van Wachtebeke, neemt men de richting Moerbeke. Het museum is gelegen op de wijk Kalve. ter adres: Georges De Laender, Kalve, 70; 9070 Wachtebeke tel: 091/ 45.04.44

Overslag.

door. E.H. Strobbe.

Bijna de helft van het land van Hulst was in eigendom van de eerder genoemde kerkelijke instellingen, terwijl de inwoners nog geen derde in het bezit hadden.

De abdij van Baudeloo verpachtte het grootste deel van de Heerlijkheid van St. Jansteen, en de opbrengsten van de overige gronden van deze gemeente gingen naar de generale staten van de noord. Provinciën. De landbouwers in de poldervlakte namen evenwel een passieve houding aan tijdens de massale grondtransacties gedurende het frans regime. Dit kwam in de katholieke gemeenten gedeeltelijk doordat de boeren er aanvankelijk tegen op zagen zich gronden toe te eigenen die aan religieuze instellingen toebehoorden. Maar de echte oorzaak was in feite het ontbreken van de noodzakelijke kapitalen voor het aanschaffen van de in waarde aanzienlijk gestegen gronden. Het revolutionair bewind gaf inderdaad duidelijk de voorkeur aan de overdracht van grote oppervlakten grond, waardoor het voor de meeste pachters in de streek onmogelijk was een kavel of enkele percelen die ze bewerkten in eigendom te krijgen. De coöperatieve verkoop werd verijdeld door het regime; ze vond het tegenstrijdig met de individualistische geest van de revolutie. De landbouwers in de streek, die toch gronden wisten te bemachtigen, deden dit onderhands van de oude eigenaren, die uit de streek vertrokken waren omdat ze zich daar niet veilig voelden en liever dan onteigening tegen lage prijzen hun grond van de hand deden. De verkoop ging meestal naar de magistraten en kapitaalkrachtige middenstanders uit de steden. Zo bezitten inwoners uit Gent ongeveer 6.000 Ha. gronden in Zeeuws-Vlaanderen, uit Brussel 3.000 Ha., uit Brugge 1200 Ha., uit St. Niklaas en omstreken 600 Ha. en Kortrijk en de noord-franse industriezone 1000 Ha.

III KERKELIJKE GESCHIEDENIS.

Uit het dekenaal verslag van de deken van Hulst, geschreven door Anth. Maye (1604 - 1622), kunnen we vaststellen dat de parochie van Zuiddorpe reeds toen bestond en een kerk bezat. De deken schrijft: "De parochie van Zuiddorpe ligt in het zuidelijk deel van de stad Axel en is voor het grootste deel door de zee overspoeld, grenzende aan de parochie van Stekene, Moerbeke, Wachtebeke en Zelzate. Er waren slechts enkele inwoners overgebleven en deze woonden rond de kerk, de voornaamste (het grootste aantal) wonen op de grens van Wachtebeke in het gehucht genaamd den Overslagh. Deze die in den Overslagh woonden gedroegen zich als katholieken en gingen tamelijk regelmatig de kerk van Wachtebeke bezoeken. De Pastoor van Wachtebeke had de zielzorg waar te nemen van deze parochie (Zuiddorpe). Men zou hem kunnen schriftelijk het best bereiken, omdat niemand anders zo nabij was. De kettters wilden de parochie besturen, omdat het grond was van Axels ambacht. Maar voor 1646 bleven ze allen katholiek. In 1622 stelde men kerkmeesters aan en ook meesters van de armendisch, die de zorg hadden voor de goederen en de rekeningen nasloegen. Er waren er enkele die de goederen van de kerk en de pastorij zich eigen maakten en zich als eigen gereedschap aanschafden.

(wordt vervolgd)

WEGENBOUW EN TOLRECHT.

Het aanleggen van verkeerswegen is steeds een dure onderneming geweest. Sedert 1830 heeft de Staat hierin een zeer belangrijk aandeel. Voordien is dit niet steeds het geval geweest.

In de middeleeuwen was ons grondgebied verdeeld in vele onafhankelijke lenen. Hun particularisme en onderlinge nijd was een grote hinderpaal voor de uitbreiding van het wegennet.

Daarna vormden de onlusten en de burgeroorlogen een grote belemmering. Het is dan ook niet verwonderlijk dat het Romeinse wegennet tot in de 18de eeuw behouden bleef.

Op het einde van het Spaanse Regime ontbrak het niet aan initiatieven tot heropbloei van de nijverheid; een van de middelen was de uitbreiding van het verkeersapparaat. Hiermee beoogde men ook de economische eenheid van het staatsgebied.

De Oostenrijkse regering zette het initiatief verder, maar bouwde zelf geen wegen, tenzij om de verbinding Brussel - Wenen (over Luxemburg) te verbeteren. De openbare werken bleef in handen van de gewestelijke en plaatselijke besturen, omdat het Regime bang was in botsing te komen met eeuwenoude gewoonterecht. De regering droeg niet bij in de kosten van wegenbouw, maar eigende zich wel het octrooirecht toe.

In de tweede helft van de 18de eeuw verscherpt het staatstoezicht. De "Junta der Administraties en der Subsidiën" - opgericht in 1760 onderzoekt elke aanvraag zeer grondig.

Met het oog de welvaart te bevorderen in de Nederlanden wil Brussel een gunstige wegenpolitiek voeren, maar Wenen zal afremmen uit vrees dat de gelden van de wegenbouw de staatslening zouden doen oplopen.

Door het ingebreke blijven van de landsregeringen, hebben de gewestelijke en plaatselijke besturen evenals de partikulieren ingestaan voor de uitbreiding en verbetering van het wegennet.

De kosten van aanleg werden verhaald door heffing van tolgelden. Dit werd berekend op het gewicht of volume der vervoerde goederen. De tol werd geïnd bij de over de weg geplaatste slagbomen. De opbrengst van het tolrecht diende ook tot bekostiging van het onderhoud van de weg.

Het systeem der tolwegen maakte de aanleg van vele verkeerswegen mogelijk, maar was zeer hinderlijk voor het verkeer en deed de vervoerkosten stijgen.

In de eerste bevrijdingsroes schafte de Franse Revolutie het tolrecht af, voor niet lang echter, het tolsysteem vormde een onvervangbare bron tot financiering van de wegenbouw.

Het tolrecht werd opnieuw ingevoerd: "Onderhoudstaksen der wegen" nu ten voordele van het Centraal bestuur.

In 1806 werd het door de zouthelasting vervangen.

Onder het Hollandsregime werd het tolrecht opnieuw ingevoerd evenals een heffing van opcentimen bij de rechtstreekse belastingen tot waarborg voor de aangegane leningen voor de openbare werken.

Na 1830 bleef het tolrecht in de nieuwe staat België van kracht. Door toedoen van Frère - Orban, werden de tolbarrières - in 1866 - op de staatswegen afgeschaft. Later werden de tolleren op de andere wegen opgeruimd. In 1973 is er even sprake geweest om zoals in Frankrijk de tol op de wegen terug in te voeren.

Geraadpleegde werken.

De aanleg en het onderhoud der wegen in België door lokale besturen.

Gemeentekrediet van België, driemaandelijks tijdschrift. nr. 34 jg. 9 1955

De subsidiering door de staat, sedert 1830, van de wegenwerken en werken voor hygiënen en sanering.

Gemeentekrediet van België, driemaandelijks tijdschrift nr. 37 jg. 10 1956

L. Genicot: Histoire des Route Belges depuis 1704, Brussel 1948

J. A. Van Houtte, Economische en sociale geschiedenis van de lage landen, Zeist - Antwerpen. 1964.

P. Cnops, Wegenbouw en tolrecht.

Eigenschoon en de Brabander, 2 maandelijks tijdschrift nr. 9 jg. 50 1967

E. De Smet: Iets over het innen van tolgeden op de Moervaart. Jaarboek van de H.K. Oud- Wachtebeke nr. 2 1973.

HET PLANTEN EN VELLEN VAN DE MEIBOOM.

Folklore uit mijn kinderjaren door E.J. Hoebeke.

De gemeente Wacheteke ligt helemaal in het noorden van de provincie Oostvlaanderen. Onder haar vele volksrijke wijken vinden wij het gehucht OVERSLAG, dat met de Nederlandse gemeente Overslag-Zeeland één parochie uitmaakt. Het kerkje staat op Belgisch grondgebied. De heer pastoor wordt benoemd door de bisschop van Gent; de Nederlanders horen toe aan het bisdom Breda.

Alles is daar internationaal: Gilde van het H. Sacrament, handboogmaatschappij St. Sebastiaan, fanfare: de kermis wordt gezamenlijk gevierd. Evenzo is het met de andere feesten. Geen onderscheid van nationaliteit. In mijn kinderjaren had men daar nog het Meifeest, dat bestond in het planten en het vellen van de Meiboom.

Begin april begonnen de vergaderingen der jongelingschap. Men moest immers beslissen aan welke herberg, de meiboom zou geplant worden, wie Heer en Dame van de Mei zou zijn, enz... Alles geschiedde in het grootste geheim.

Zij die naast de sparrebossen woonden hadde een der schoonste sparren uitgekozen en deze werd in de nacht van 30 april op 1 mei in alle stilte voor de verkozen herberg geplant.

Die meimorgen was de schooljeugd reeds vroeg op straat, op zoek achter de mei. Zijn ontdekking verwekte een algemeen gejuich en gedans. De laatste zondag der maand, na vroeg- en hoogmis, werd aan de bevolking kond gedaan dat het feest der velling na de vespers, om drie uur, zou beginnen.

Rond de Mei werden paaltjes in de grond geplant en met een koord aan elkaar verbonden. Tijdens de nacht was de Mei gekroond met kransen en vlaggetjes.

Als acteurs waren daar: de Heer en de Dame van de Mei, boomvellers, zwingelaars, dorsers, de charlatan of wonderdokter, liedjeszangers, trommelaar en fluitist, de champetter, de dief en de nar of gek.

Op vier ledige tonnen was een verhoog opgetimmerd, waarop wonderdokter en liedjeszangers plaatsnamen. Daaronder was de gevangenis. Binnen de koorden, zwingelberden met zwingel en vlas, stro, vlegels, enz... Klokslag drie uur.

De Heer van de Mei, met wandelstok in de hand, hoge hoed op het hoofd, sigaar in de mond, bril op de neus, met zijn Dame aan de arm, verlaat de herberg. De Heer ontdekt zich, de Dame buigt. Beiden grooten het geacht publiek.

Daar gaat het bevel: jongens beginnen!

Onder algemeen gejuich en handgeklap kletsen de zwingels, de vlegels gaan in de hoogte en slaan er dapper op los; spaden en bijlen doen hun werk, de charlatan prijst zijn wonderzalf, de liedjeszangers zingen, de trommel slaat, het fluitje speelt, de dief steelt, de champetter leidt hem naar de gevangenis, de gek deelt slagen uit met een gedroogde blaas waarin enige erwten rammelen.

De vreugde is ten top gestegen.

Aan de bewegingen der arbeiders te zien zou men zeggen dat er reuzewerk wordt verricht; met breed gebaar wordt het zweet van het aanschijn gevaagd, zij hijgen en kuchen.

Daar klinkt een smartkreet, een bijl is terecht gekomen op een been, de gekwetste wordt naar het verhoog gedragen; de wonderdokter onderzoekt de wonde, wast ze, wrijft hier en daar, legt een verband en de patient herbegint zijn werk. Hij is genezen.

Een ander heeft tandpijn. De wang is gezwollen. Dat schijnt ernstig te zijn, roept de dokter. Bij een eerste onderzoek brengt hij een grote tabakpruim te voorschijn, dan bewerkt hij de lijder met een grove tang en met een machtige trok rukt hij uit diens mond een ... paardetand, die hij triomfantelijk aan het publiek vertoont. Hij spuwt in de hand, overwrijft de wang en genezen is de lijder.

Aan het lachten komt geen einde.

Maar wat gebeurt er nu ? Daar weerklinkt een kreet! Een der boomvellers heeft met de spade op een hard voorwerp gestoten. Het ziet er rond uit. Stil valt het werk. Allen komen zien. De palabers beginnen. Is het een vaatje gevuld met geld of juwelen en daar verborgen in de Spaanse tijd of gedurende de Franse revolutie? Niemand kan het zeggen.

De Heer van de Mei wordt geroepen. Hij beveelt het vaatje boven te halen, het te reinigen en het op het verhoog te dragen; hij betast het, riekt eraan en verklaart dan plechtig: Het is een vaatje bier!

Gejuich, gelach.

Een kraan wordt er op geslagen. Heer en Dame proeven.

Dat is g'dendrank, zeggen ze, minstens vijftig jaar oud.

Al de werkers komen drinken. Maar zie, zij worden dronken. Daar klinkt het: Jongens aan het werk!

Maar de drank is in den man en dan...

Wij werken niet meer voor een almoes; opslag moeten wij hebben, schreeuwt men.

Neen, dat kan niet, de tijden zijn té slecht!

Een stem tiert: dan steken wij lavei - (in werkstaking gaan.)

Een stoet wordt gevormd en trekt rond het dorp; men zingt en sprint, geld wordt opgehaald en zo komt men terug aan de Meiboom, waar de Heer en Dame op hun volk wachten. De palabers herbeginnen en tenslotte wordt het werk hernomen. Nu gaat het wel. Na een half uur, onder angemeen handgeklap, valt de boom.

De Heer gaat over tot de verkoop. Men biedt: vijf cent, tien cent, een frank. Tenslotte is de spar verkocht.

De omstaanders trekken af en de acteurs van de klucht eindigen het feest met een Breugelse drinkpartij.

Folklore mijner jeugd, waar zijt gij heen?

De Dame van de Mei was een verkleedde jongen. Het vaatje bier werd door een 'rouwer gegeven en 's morgens ingedolven.

Van al de liedekens die daar gezongen werden is er mij maar één in het geheugen gebleven.

Het luidt alg volgt:

En slaapt gij of waakte gij
 Mijn allerliefste zoet?
 Kom wilt er opstaan
 En de Meiboom rondgaan.
 Want hij staat er hier ja zeer schone.
 En ik zal er voorwaar voor genen Meiboom opstaan
 Noch mijn vensterken ontsluiten.
 Plant gij Uwe Mei, waat' t U helieven zal daarbuiten.
 En als ik ijne Mei niet buiten planten zal,
 Dan zal hij er staan bevriezen;
 Want de nachten zijn nog lang
 En ook koud.
 En als mijne Mei zijn bloeien laten zal
 Waar zullen wij hem begraven?
 Hier op het kerkhof, in de hemelse hof,
 En zijn grafken dat zal bloemen dragen,
 En als zijn grafken bloemen dragen zal,
 Dan zat er daar op zingen ene nachtegaal
 En dan nog veel vogeltjes kleine.

Dat verscheen in het halfmaandelijks orgaan van de V.F.B. "Toerisme" en wel in het nummer 10 van mei 1941.

Verzameld door dhr. A. Velleman. Zelzate.

Nu een paar vragen:

- E.G. Hoebeke was pastoor of onderpastoor van Boekhoute, doch moet hij afkomstig geweest zijn van Wachtebeke en misschien wel van de Overslag. Wie weet er daar wat meer over?
- Hoelang zou dergelijk gebruik, nl. het planten en vellen van de meiboom bestaan hebben op de Overslag.
- Zijn er nog mensen die een dergelijk gebeuren hebben meegemaakt, en zo ja: Wie?
- Is er geen enkele groepering te vinden, dat zo'n folkloristische feest opnieuw leven kan inblazen.

DE REDACTIE VAN HET DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT BETREURT DAT,

DOOR OMSTANDIGHEDEN BUITEN HUN WIL, DE UITGAVE VAN nr. 4 1975,

ZOVEEL VERTRAGING HEEFT OPGELOPEN.

HIERDOOR ZAL OOK HET EERSTE NUMMER VAN 1976 LATER VERSCHIJNEN.

HET BESTUUR VAN DE HEEMKUNDIGE KRING EN DE REDACTIE VAN HET

MEDEDELINGSBLAD HOPEN DEZE ACHTERSTAND ZO SPOEDIG MOGELIJK IN TE HALEN.